

LUND UNIVERSITY

Review of "Across the North Sea"

Wienberg, Jes

Published in:
Kuml: Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab

2013

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Wienberg, J. (2013). Review of "Across the North Sea". *Kuml: Årbog for Jysk Arkæologisk Selskab*, 2013, 197-199.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:
Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

ramme og diskuteret karakteren og intensiteten af forbindelserne på en teoretisk baggrund.

Bogens styrke ligger på informationssiden og vil givetvis være en publikation, man vender tilbage til, når man har brug for at orientere sig om arkæologisk forskning i det sydøstlige Østersøområde. Og man kan kun håbe, at den vil inspirere til ny forskning i Østersøområdet jernalder og kontakterne mellem de sydlige og nordlige kystegne.

Birgit M. Rasmussen
Svendborg

Henrik Harnow, David Cranstone, Paul Belford & Lene Høst-Madsen (eds.): *Across the North Sea. Later Historical Archaeology in Britain and Denmark, c. 1500-2000 AD.* Odense 2012. 344 sider. ISBN 978-87-76744-658-2. Pris: 240 DKK.

Kært barn har mange navne: historisk arkæologi, eftermiddelalderlig arkæologi, efterreformatorisk arkæologi, industriarkæologi, modernitetsarkæologi og samtidsarkæologi! Uanset valget af betegnelse er det et faktum, at der de senere år er vokset en arkæologi frem også for tiden efter middelalderen. Arkæologien bedrives ved museer, udgravningsenheder, forvaltninger og universiteter. Udøverne kan have deres baggrund i fag som forhistorisk arkæologi, middelalderarkæologi, historie, kulturgeografi, etnologi og kunsthistorie.

Men hvilken betegnelse skal anvendes? Hvordan skal faget defineres kronologisk, geografisk, tematisk og empirisk? Hvilke perspektiver og metoder er relevante, og hvilket materiale skal være i fokus? Fremvæksten af en arkæologi for tiden efter middelalderen påmindes således om udviklingen, som tidligere ledte frem til etableringen af middelalderarkæologien. Den samme kreative mangfoldighed, den samme pionerånd, den samme glæde og

debat inden grænserne markeres, stillingerne besættes og kursusplanerne fastlægges. En ny arkæologi for tiden efter middelalderen er godt på vej, men det er endnu uklart, hvordan disciplineringen kommer til at se ud.

Mens industriarkæologien og den eftermiddelalderlige arkæologi voksede frem i Storbritannien allerede i 1950'erne og 1960'erne, er en lignende udvikling først for alvor blevet synlig i Danmark med daværende Kulturarvsstyrelsens satsning i 2007 på industrisamfundets kulturarv og med Københavns Museums omfattende udgravninger siden 2009 for den nye Metro. Københavns Museum har været og er her på forkant. Men at udvikle og etablere en historisk arkæologi for tiden 1500-2000 i Danmark er en krævende udfordring og endnu kun i sin startfase. Med tanke på de erfaringer, som er opnået i Storbritannien, kan det ikke overraske, at man fra dansk side søger over Nordsøen for inspiration.

Samme år som Metroundersøgelserne blev indledt, altså i 2009, arrangerede Københavns Museum, Odense Bys Museer og den engelske forening "Society for Post-Medieval Archaeology" en fælles konference i Odense og København med omkring 40 deltagere, mest arkæologer og historikere. Titlen var "Across The North Sea – later historical archaeology c. 1500-2000", hvilket også er blevet titlen på publikationen fra konferencen.

"Across the North Sea" indeholder 24 artikler skrevet af 28 forfattere. Antologien indledes med en fælles artikel af redaktørerne Henrik Harnow, David Cranstone, Paul Belford og Lene Høst-Madsen samt Anders Myrtue. De følgende artikler er opdelt på 4 sektioner. Her efter følger præsentationer af 26 forfattere samt to afdøde konferencedeltagere (Christopher Grønfeldt Petersen og Geoff Egan), hvoraf en også var forfatter, mens to medforfattere ikke nævnes (Peter Moore og Russel Coleman). Og antologien afsluttes med en fælles bibliografi.

Sektion 1, "Of Denmark, Britain and Archaeology", indeholder to oplysende artikler om den historiske arkæologi med dens praksis i henholdsvis England (Paul Belford) og Danmark (Lene Høst-Madsen og Henrik Harnow) samt en artikel, om hvordan en arkæologi for den moderne verden har været og burde udformes (David Gaimster).

Sektion 2, "Current approaches in Denmark and Britain", indeholder otte artikler af meget skiftende karakter med eksempler på arkæologiske eller antikvariske studier fra Danmark og England: håndteringen af den materielle kultur i Danmark (Anders Myrtue), karakterisering af land- og "havskaber" i og omkring England (Dave Hooley), beskyttelse af maritim kulturarv omkring Storbritannien (Mark Dunkley), dukker, bøger og segl af bly (Michael Lewis), bygningsarkæologi i Danmark og delvis også Sverige (Ebbe Hædersdal), forvaltning af eftermiddelalderlige agrare landskaber i Danmark (Per Grau Møller), studier af landsbyer og gårde i Danmark (Mette Svart Kristiansen) samt udgravning af urbane industrier omkring Glasgow i Skotland (Frank Meddens med Russel Coleman og Peter Moore).

Sektion 3, "Across the North Sea", samler otte artikler, der som fælles tema har kontakter over Nordsøen mellem Danmark og Storbritannien i form af mennesker, varer, kundskaber og/eller teknologier: saltindustri (David Cranstone), hansahandel med Færøerne (Simun V. Arge og Natascha Mehler), skotske og engelske immigranter i Helsingør (Liv Appel), immigranternes, især de hollandske immigranternes konsumtion i Helsingør (Jette Linaa), kridtpiber og kridtpibeindustri (David Higgins), dampteknologi (Frank Allen Rasmussen), danske havne (René Schröder Christensen) og cementindustri (Morten Pedersen).

Sektion 4, "Society in Denmark and Britain", indeholder fire artikler, som til

trods for temaets overskrift alle behandler danske arkæologiske undersøgelser: fund af tekstiler fra 1700-tallet i København (Trine Louise Borake), udgravningen af broen ved Nørreport i København (Rikke Simonsen), begravelser omkring den tidligere franciskanerkirke i Horsens (Christopher Grønfeldt Petersen) og etiske overvejelser i anledning af udgravningen på Assistens Kirkegård i København (Lise Harvig og Niels Lynnerup).

Artiklerne er mange og af meget skiftende karakter. Her er oversigter, normerende indlæg, præsentationer af igangværende eller afsluttede projekter og ph.d.-opgaver. Artikler fra engelske og danske deltagere i konferencen blandes gennem hele antologien, hvilket efterlader et splittet indtryk. Læseren kastes mellem lande og emner, stort og småt. Antologien er rig, varieret og uundgåeligt ujævn, hvor læseren alt efter interesse og smag så kan vælge og fravælge.

Det var tankevækkende at læse om den engelske historiske arkæologi (s. 25ff) med dens tendens til en social opdeling mellem middelklassens humanistiske eftermiddelalderlige arkæologi og arbejderklassens ingeniørmæssige industriarkæologi (s. 32) – hvilken arkæologi, hvis nogen, interesser da den engelske overklasse? Videre havde jeg personligt både nytte og glæde af at læse om emner som det agrare landskab som kulturarv (s. 119ff), om gårdene og landsbyernes arkæologi (s. 131ff), om saltindustrien og ikke mindst brugen af kul (s. 159ff), om Helsingørs immigranter (s. 187ff, 195ff), om kridtpiberne (s. 209ff), om dampmaskinerne (s. 225ff) og om cementindustrien (s. 255ff). Artiklerne om dampteknologien og cementindustrien var spændende med deres redegørelser for, hvordan innovationer blev spredt med alle tænkelige midler, også gennem industrispionage, selv om det i begge tilfælde kan diskuteres, hvad der heri er "arkæologi", og selv om fremvæksten af cementindustrien først og frem-

mest handlede om kontakter med Tyskland. Endelig er artiklerne, der tager udgangspunkt i Københavns Museums udgravninger i København, interessante både metodisk og principielt (s. 269ff, 297ff).

Derimod fandt jeg den indledende håndbogsagtige præsentation af landenes geografi og historie for overflødig (s. 13-24), reagerede negativt på den docerende tone i artiklen om den moderne verdens arkæologi (s. 51ff), fandt præsentationen af de danske museers historie velkendt og traditionel (s. 63ff), artiklen om de engelske land- og havskaber nedtyngt af et bureaukratisk sprog og undredes over de mange middelalderlige eksempler i artiklen om bygningsarkæologien (s. 105ff).

Bogen har en professionel udformning som en akademisk publikation. Teksten er relativt komprimeret med fine illustrationer, hvoraf mange er i farve, og der er få skavanker eller fejl. Omslagets fotografi fra havnen i Esbjerg lokker dog næppe til spontane køb. Motivet med dets beskæring er kort og godt grimt efter min (middelklasse)smag, men meningen er vel at vise en rå og uretoucheret synsvinkel på kontakterne over Nordsøen. Enkelte af artiklerne indledes med et abstract, hvor det gerne kunne have været tilfældet ved alle. Bornholmerne bliver ikke glade ved atter at måtte konstatere, at deres ø er "glemt" i et kort over Danmark (s. 21). Enkelte illustrationer er for små til, at man kan se, hvad man forventer at se (s. 188, 195). Og så er der kommet fejl i kongerækken en par gange: Det var ikke Fredrik III, som lod opføre Kronborg i 1500-årene (s. 196), men Fredrik II, og ikke Christian V, men Christian IV, som regerede 1588-1648 og lod København udvide (s. 270).

På bagsiden af "Across the North Sea" stilles spørgsmålet: Hvad er historisk arkæologi? Efter læsning af hele bogen må jeg konkludere, at i hvert tilfælde den senere historiske arkæologi kan betyde alt

muligt fra studier af 1600-årenes kridtpiber og saltsyderier over 1700-årenes sokker og 1800-årenes trapper, havnebygninger og teglværker til 1900-årenes flyvrag og cementindustri. På godt og ondt fremtræder en udisciplineret disciplin i en etableringsfase, hvor noget formodentlig kommer til at udvikles, andet at afvikles. Men på tværs af alle grænser høres råbet fra den historiske arkæologis aktører, at de materielle spor fra perioden 1500-2000 endnu ikke får den opmærksomhed, beskyttelse og forskning, som de kunne fortjene. Her kan antologien forhåbentlig bidrage til nytænkning.

Hvilket navn skal barnet så have? Hvilken betegnelse skal anvendes for studier af perioden 1500-2000? Titlen på konferencen og antologien viser, at redaktørerne til trods for deres forskellige baggrund, og modsat enkelte forfattere i antologien med en anden opfattelse, har foretaget et valg. Redaktørerne har valgt betegnelsen "Later Historical Archaeology", hvor ordet "Later" er afgørende; her havde det været interessant at kunne aflytte diskussionen forud for beslutningen. Tiden 1500-2000 skal altså ikke repræsenteres af en egen disciplin, en egen efterreformatisk arkæologi som i England, men bør være en del af en bredere historisk arkæologi, der inkluderer middelalderen og måske mere, lige som vi i øvrigt definerer "Historisk arkæologi" i Lund. Men når antologiens danske redaktører efterlyser en eller flere lærestole i historisk arkæologi ved de danske universiteter (s. 48), da ville jeg alligevel godt vide, om der menes lærestole for en bredere historisk arkæologi fra jernalderen til nutiden eller egne lærestole for perioden 1500-2000.

Jes Wienberg
Historisk arkeologi
Institutionen för Arkeologi och
Antikens historia
Lunds Universitet